auto's, staan de weinige millioenen voor de zending opgebracht.

Zal de Duitsche zending niet in grooten nood geraken, dan zal zij moeten weten te gelooven en te rekenen.

Zwart en blank in Zuid-Afrika.

Het Naturellenvraagstuk in Zuid-Afrika, waarover Prof. Kuyper zoo duidelijk en oriënteerend schreef in zijn jongste boek, blijft de aandacht trekken.

De spanning wordt weer grooter, nu de Boerenregeering van Hertzog gereed staat bij het Parlement weer eenige wetten dienomtrent in te dienen.

De „Johannesburg Joint Council of Europeans and Natives" publiceert een overzicht van de regeeringspolitiek der laatste 12 jaren, en dit brengt niet veel moois aan het licht.

Om echter de billijkheid niet uit het oog te verliezen, doet men goed de moeilijkheden, waarin de Boeren verkeeren en waarop Prof. Kuyper wees, in het oog te houden. En dan vergete men niet, dat de volgende mededeelingen uit Engelschen koker komen.

In 1913 werd de Native Land Act uitgevaardigd, waarbij scheiding, segregatie, werd bevolen tusschen de Inlanders en de blanke bewoners; de Inlanders werden van hun farmen of boerderijen, waarop zij zoolang geleefd hadden, verdreven. Zij, die hun vee verkochten en in dienst gingen, werden gerulneerd, en de velen, die naar de steden trokken, schiepen daar een nieuw probleem. Wel werden verschillende landstreken aangewezen, waar de Inlanders zich konden vestigen, maar zij waren voor de 4½ millioen menschen ontoereikend. Trots alle klachten kwam er geen verandering.

In 1918 kwam er een groote staking, vooral ten gevolge van de duizenden, die nu landloos naar de steden waren gegaan. De stakers werden voor het gerecht gebracht en veroordeeld. Een commissie werd ingesteld, om de rechtmatige klachten te onderzoeken; doch verbetering bleef ook nu achterwege.

In 1920 werd het nog erger; 50.000 arbeiders staakten in de mijnen. Het gevaar was nu wel heel groot, dat het tot een rassenstrijd zou komen. Maar de Native Affairs Act van 1920 bracht verlichting.

Maar in 1924 kwam de Boerenregeering-Hertzog. En deze nam allerlei maatregelen, waardoor de positie der Inlanders weer zeer verzwaard werd en ondraaglijk gemaakt. Dat de ontevredenheid en opgewondenheid toenam, spreekt vanzelf. De verhoudingen deugen allerminst.

De Synode en de Zending.

Ds W. Breukelaar schrijft in het „Noord-Holl. Kerkblad" over de geruchten, dat de gewone Synode in Augustus niet zou worden gehouden, doch uitgesteld b.v. tot het volgend jaar.

Hij maakt daartegen bezwaar met het oog op de zending. Gewichtige besluiten zullen moeten worden genomen; en hij acht het niet verantwoord het nemen van die besluiten uit te stellen.

De eenige mogelijkheid zou zijn, dat de zendingsdeputaten op deze buitengewone Synode volmacht kregen die beslissingen te nemen, die zij in het belang der zending achten.

Wij meenen echter, dat hiertegen wel eenig bezwaar kan gemaakt worden. De macht, of wilt gij, de invloed van die deputaten is reeds buitengewoon groot. De besluiten, die genomen worden, gaan vrijwel buiten de kerken om; als regel hooren wij er pas van uit de Acta der Synode.

Het is mogelijk, dat het moeilijk anders kan. Doch het is toch niet gewenscht verder te gaan dan het hoogst noodige.

Vooral de kwestie van de oprichting eener Hoogere Kweekschool is van zeer groot belang, gelijk Ds Breukelaar opmerkt, omdat de drang toeneemt in de kerken, om het onderwijs van de eigenlijke zending los te maken en aan een vereeniging over te dragen.

Zouden deputaten deze en andere kwesties eerst eens willen publiceeren met breede toelichting, en aan de kerken kunnen vragen om advies? Ook al komen deze zaken op de synodale tafel, dan schijnt het ons toch gewenscht, dat de kerken vooraf er kennis van kunnen nemen.

De Zendingskalender.

Het lijkt wel wat op mosterd na den maaltijd in de maand Maart nog op den Zendingskalender te wijzen. Maar wij doen het op verzoek.

Laten wij dan opmerken, dat het een groote verbetering is, dat de voorpagina's niet meer zoo vol zijn, en slechts betrekkelijk weinige jaartallen worden vermeld. De meeste gegevens zijn uit den allerlaatsten tijd en hebben hoofdzakelijk betrekking op onze eigen zending.

Trouwens, voor heel de samenstelling brengen wij gaarne aan Ds Pol lof toe; het vraagt van hem ieder jaar weer veel tijd en zorg.

Indien het mogelijk was, zonden wij gaarne de uitgave wat royaler hebben. De lijst van maanopgang en -ondergang vinden wij leelijk op de voorpagina. De cijfers en de namen der dagen achten wij veel te klein gedrukt. En als er geen verschillende lettertypen meer gebruikt werden (recht en schuin), zouden wij voorloopig onze wenschen vervuld zien.

Natuurlijk kunnen wij niet beoordeelen of het aanbrengen van deze veranderingen de opbrengst van den Kalender te veel zou schaden. Wij meenen echter, dat men gaarne wat meer zal geven, indien de Kalender een sieraad voor de huiskamer wordt.

Nogmaals, onze opmerkingen doen in niets tekort aan onze bewondering voor Ds Pol voor de telken jare terugkeerende samenstelling van den kalender. Wij zijn er nieuwsgierig naar, welke baten de verkoop weer voor onze generale kas heeft gehad; het zal wel weer verscheiden honderden zijn.

J. D. W.

N. B. Bovenstaand artikel was reeds eenige weken geleden geschreven, maar bleef om plaatsgebrek liggen. Dat het daarom door de feiten ten deele reeds achterhaald is, ligt allerminst aan den schrijver.

Red.

PERS-SCHOUW.

Geelkerken—Wisse.

Het onderstaande plaats ik niet, om ds G. Wisse lastig te vallen. De Christelijk-Gereformeerde leiders zorgen er in den regel wel voor, dat zij zich zelf lastig vallen. Maar om twee redenen geef ik een plaats aan onderstaand artikeltje van Amandi in de Westlandsche-kerkbode. Allereerst, omdat afgedacht van de kerkelijke bladen, die ook zich over ds Wisse verbazen, de plaatsing in de N. R. C. en de opmerkzaamheid mitsdien van vele lezers de kwestie actueel maakt. Voorts, omdat, na de combinatie Geelkerken—Smith, ook de jongste verbinding Geelkerken—Wisse een duidelijk symptoom levert van de zeldzame begripsverwarring, die in onzen dagen zoo heftig en waarlijk schijnt te zijn. Het schijnt tenminste te behooren tot den goeden smaak, dat men van wat over de zaak tusschen dr Geelkerken en de synode spreekt op rustige manier, geen kennis neemt, maar intusschen doet, alsof er reeds alles van bekend is.

Het loopt over bijgaand verslag uit de „N. R. C.":

Men schrijft uit Gouda:

Gisteravond is alhier in de St. Janskerk onder groote belangstelling door Ds G. Wisse van Utrecht gesproken over: „De Slang in het Paradijs". Spr. bracht hierbij o.a. ter sprake, de vraag, die de Synode van Assen thans aan Dr Geelkerken heeft voorgelegd, of hij toestemt, dat een wezenlijke slang wezenlijk gesproken heeft. Dit lijkt de vraag, die het einde is van een lastig parket. Want op de bekende 19 vragen is een antwoord door Dr G. ingekomen, waaruit men nu blijkbaar niet kan afleiden "gij zijt ethisch".

Spr. betwijfelt het hartgrondig of nu met deze laatste vraag ook wel uitgemaakt kan worden, of Dr G. ethisch is, ja of neen. Of zijn b.v. Henry, Amyraldus, Groenewegen, Klinkenberg, enz. ook ethisch? Zij zagen in de slang den duivel; en hadden dus de Asser vraag met neen moeten beantwoorden. Ursinus, de catechismus-opsteller, heeft in zijn verklaring telkens gesproken van den duivel, waar in Gen. 3 de slang genoemd wordt. Eenmaal zegt hij „het Serpent" met een hoofdletter, nadat hij gezegd had, dat de duivel tot den mensch sprak.

Is dit dan wel zuiver? Als Dr G. de vraag ter voldoening van de Synode beantwoordt, wat spr. niet gelooft, is er nog een restant, dat niet mis is. Ongeveer 150 mannen van naam, predikanten, leeraren aan H. B. S., hoofdonderwijzers, enz., allen Gereformeerd, hebben hun instemming met Dr G. betuigd. Dit zal de Synode ditmaal wel niet af kunnen handelen. Spr. meent, dat in de actie Geelkerken nog een ander element zit: 't is de reactie tegen een veelszins doctrinair formalisme.

Amandi zegt ervan o.m.:

Indien juist is, dat in dezen trant inderdaad Ds Wisse gesproken heeft, dan zoudt ge haast denken, dat hij meer of min in de opvatting van het Paradijsverhaal staat aan de zijde van Dr Geelkerken. Hij mag dan ongetwijfeld verwachten, dat er in zijne eigene Kerk eene procedure tegen hem aanhangig gemaakt wordt. Want waarin we ook van de Chr. Geref. Kerk verschillen, zeer zeker toch niet hierin, dat zij niet met ons de zinlijke waarneembaarheid van de feiten en zaken uit Genesis 3 in geding ten volle zou aanvaarden. Ik meen er van verzekerd te mogen zijn dat de Chr. Geref. Kerk dit voor onaantastbare waarheden houdt, evenals wij. En zij ook van al hare predikanten eischt dit te leeren.

Dat nu genoemde uitleggers, wier waarde niet in het algemeen zoo bijzonder hoog is aan te slaan (Henry was geen theoloog en Klinkenberg is vrij wel uit den tijd) „in de slang den duivel zagen", doet omtrent de kwestie waarover het gaat niets ter zake. Dat toch leert de H. S. uitdrukkelijk en wordt door niemand onzer, ook door Dr Geelkerken niet, ontkend. Maar het gaat over de zinnelijk-waarneembaarheid der slang en wel van zulk een slang, die behoorde tot het gedierte des velds. Dieper nog: het gaat over de autoriteit, het gezag der gansche Heilige Schrift.

Behoort dit gezag op te eischen en voortestaan tot een doctrinair formalisme, dan — gelukkig — is de kerk, waartoe thans Ds Wisse behoort, ook aan dit doctrinair formalisme diep schuldig.

Als ik me niet vergis, is ds Wisse ook onder degenen,

---

den zin. Want het kon hem bekend zijn, dat er wijsgeerige scholing is bij velen der vertegenwoordigers van het „universitaire centrum" en daarbuiten, ook daar in Assen. Het kon hem bovendien bekend zijn, dat ook de door hem als waarachtig „grooten" geprezenen, Kuyper en Bavinck, hebben betoogd, dat de kerk niet de wijsbegeerte, maar de godgeleerdheid heeft te dienen en te bewaren, en dat ze daarbij haar taak verwaarloozen zou, indien zij theologie voor wijsbegeerte inruilde. Het kon hem bekend zijn, dat Dr J. G. Geelkerken als theoloog zich telkens heeft aangekondigd in zijn brochures, dat de kwesties, die hij aan de orde stelde, theologische kwesties waren. En indien hij — gelijk een hoogleeraar past — tot den kern der dingen was doorgedrongen, dan zou hij zich hebben gewacht voor elke poging, om aan de wijsbegeerte criteria te ontleenen of te doen ontleenen voor theologische kwesties. Al willen wij tegen een man als Prof. B., dien wij lang met groote belangstelling volgden, en wiens wetenschappelijkheid op ander terrein wij gaarne huldigen, niet een hoogen toon aanslaan, noch persoonlijk worden, — wij zijn overtuigd, niet een honderdste van zijn critiek hem weder te vergelden, en van zijn persoonlijke (want ieder denkt bij een groep aan namen) aanvallen ook maar in de verte geen imitatie te geven, als wij verklaren, dat het Prof. Buytendijk ontbreekt aan theologische scholing. Wij behoeven van dit oordeel eigenlijk evenmin rekenschap te geven, als Prof. Buytendijk voor zijn duizenden lezers het gedaan heeft, toen hij anderen wijsgeerige scholing ontzeide. Maar als hij het verlangen mocht, willen wij hem graag bizonderheden noemen. Het feit evenwel, dat Prof. Buytendijk (en met hem anderen) tot de Synode wijsgeerige petities richten met nog een ander verlangen, dan dat de wijsbegeerte hulpdienst zal verrichten bij het wetenschappelijk-theologisch onderzoek, geeft illustratie bij de klacht, dat deze scherpe criticus van Assen niet vermocht door te dringen tot den kern van het daar verrichte werk; dat hij ook Dr Geelkerken niet heeft aangehoord met het geduld der wetenschap of zelfs maar met dat der vriendschap; omdat deze als theoloog en als ambtsdrager, maar niet als wijsgeer om zijn recht heeft geroepen, niet om filosofie, maar exegese gevraagd heeft. Het is een bedenkelijk teeken, dat tegenwoordig de kenleer van Kant naar voren gebracht wordt in den roep om uitbouw der belijdenis juist op het punt van het Schriftgezag. Want het Schriftgezag raakt de „openbaring"; en wie over het begrip „openbaring" nagedacht heeft, die voelt, dat Kant, hoezeer hij ons denken scherpen kan, ons nooit zal kunnen doceeren, als wij niet eerst tegenover hem het begrip der „openbaring" hebben veilig gesteld; en wie de wijsbegeerte in geding brengt op hetzelfde uur, dat hij de theologie nog niet gereed acht met het „theologisch" begrip der „openbaring", die vestigt den indruk, dat hij de kerk wil laten doen, wat vroegrijpe kinderen van dwaze ouders mogen doen: ze mogen debatteeren met anderen, nog voordat zij de stem van het gezag hebben aangehoord; ze mogen leentje-buur spelen met vreemden, eer zij hebben nagedacht over het bezit, dat zij krachtens geboorte hebben te aanvaarden. Want de „openbaring" legt gehoorzaamheid op; ze is het spreken van God, naar onze bevatting, ze is souverein en een hoog gebod. Maar de wijsbegeerte dringt anders tot de waarheid door, dan het kind der openbaring, in wien immers de waarheid eigenlijk doordringen moet, krachtens openbaringsdaad van God. En wie tot een Synode zegt: gij hebt van de openbaring te weinig verstaan, en haar wezen nog te gebrekkig gepeild, laat nu de wijsbegeerte u reeds mogen onderrichten terwijl gij nog studeert over het begrip „openbaring", die speelt gevaarlijk spel. Hij loopt gevaar de kerk de „openbaring" af te nemen, om alleen over te houden enkele begrippen, die hij buiten de openbaring om, langs eigen wegen overhondt. Hij loopt gevaar te blijven spreken van het feit van den zondeval, en het feit der verlossing, terwijl hij die feiten eigenlijk uit de lucht haalt, en ze aanvaardt op een ander gezag dan dat van den transcendenten God: op eigen gezag, n.l., ook al wil hij dat zichzelf niet bekennen soms. De kerk, die theologie uitruilt voor filosofie, is verloren.

* * *

Deze miskenning van wezen en methode van het synodale onderzoek leidt in het artikel van Prof. Buytendijk tot andere fouten.

De Bijbel, zoo klaagt hij, „de Bijbel, de eerbiedwaardige optekening der heilige geschiedenis, van Gods gedachten, intellectualistisch te gaan verklaren, en deze verklaring met een brutaal gebaar als de waarheid te verkondigen, is een belachelijk maken van de levende Schrift".

Indien Prof. Buytendijk nu waarlijk meent, Dr J. G. Geelkerken met deze woorden een dienst te doen en hem achter zijn schild te plaatsen, dan is ook dit reeds bewijs, dat hij Dr Geelkerken niet begrepen heeft en ook de Synode niet: want hij heeft niet verstaan, waarom Dr G. vroeg en op welk terrein de slag geleverd werd. Dr Geelkerken vroeg geen ophelfing van de exegese, maar alleen vrijheid. Inhoeverre die „vrijheid" bij hem de exegese zou schade doen en vernietigen, is een andere vraag. Maar voor ons doel is genoeg, dat

die weigeren het probleem zuiver te stellen, eer zij erover" doceeren gaan.

Amandi neemt de mogelijkheid van onjuiste verslaggeving aan. Maar ook met deze hypothese voor oogen blijft toch de vraag, wat er aan is van de hoofdletter, die reeds eerder in het debat gebracht is, eerst bij dr Kuyper, nu bij Ursinus:

> Als Ds Wisse zou beweerd hebben, dat Ursinus „eenmaal zegt „het Serpent" met een hoofdletter", dan kan van een wetenschappelijk man als hij is, toch niet verwacht, dat hij waarde hecht aan een hoofdletter-systeem waarmede Ursinus zou gewerkt hebben!!

Ook ondergeteekende weet niet goed, hoe hij ermee aan moet. Hij vraagt zich af, wat van de zijde der Chr. Geref. Kerk zou beweerd worden, als dr Geelkerken's opinie bij ons niet bestreden zou zijn geworden. Er was zonder twijfel ginds weer een „kreah" (een klaagbed) aangeheven over de neo-calvinistische doodsleer, nummer II. Misschien is het wel zoo, dat het nooit goed is, wat wij daar ook doen.

Maar argumenten haalt men uit „De Wekker" niet, noch pro, noch contra Geelkerken. Met stellingen vergenoegt men zich. En met kina.

Waarom vragen?

Prof. Grosheide schrijft in „Noord-Holl. Kerkblad":

> De bespreking van het leerstellig deel der kwestie leidde behalve tot een uitspraak, ook tot het besluit, dat alsnog aan Dr Geelkerken gevraagd zou worden een door de Synode opgestelde verklaring te onderteekenen. Men heeft gevraagd, waartoe nu nog die verklaring. Het standpunt van Dr Geelkerken is thans toch wel bekend, in het rapport zelf wordt er een omschrijving van gegeven.
>
> Zeer zeker wist de Synode, hoe Dr Geelkerken oordeelde over verschillende feiten en zaken, ons in Gen. 2 en 3 verhaald. Maar ze heeft door de verklaring tweeërlei willen bereiken. Eerst dat Dr Geelkerken nog eens met ernst voor de zaak zou worden gesteld, opdat hij zich nog eenmaal zou kunnen beraden, ook zou kunnen beoordeelen, of de Synode zijn gedachtengang goed had verstaan. Aan de andere zijde heeft de Synode geen oordeel willen uitspreken, zonder nog eens aan Dr Geelkerken de gelegenheid te hebben geboden zich duidelijk uit te spreken na kennisneming van de bezwaren, die in het midden der Synode tegen zijn standpunt bestonden. De verklaring is een laatste stap, om tot volle zekerheid te komen, opdat zoowel aan de eene als aan de andere zijde geen beslissing zou worden genomen, zonder dat doorzien werd de verre strekking, die ze zou hebben. Daarom is ook een deputatie der Synode afgezonden om zoowel Dr Geelkerken als den kerkeraad van Amsterdam-Zuid te doen verstaan, hoe ernstig de Synode den toestand inzag.
>
> Nog één opmerking wat dat laatste betreft. We hebben alweer allerlei berichten gelezen in verschillende bladen en geruchten gehoord, die ten eenenmale onjuist zijn. Het is hier niet de plaats om daar nader op in te gaan of om minder juist voorgestelde dingen recht te zetten. Men blijve voorzichtig en houde zich bij voorkeur aan hetgeen officieel wordt medegedeeld.

Laat men deze dingen overwegen. Er wordt den laatsten tijd veel getoornd tegen de traditie en tegen Roomsche praktijken, dewelke bij de synodalen zouden zijn te zien.

Maar er wordt veel „overgeleverd" zonder eenig onderzoek. Dat is de traditie, die vandaag opkomt onder wie er op schelden.

Over de Synode en Amsterdam-Zuid.

We geven, met of zonder opmerking, enkele persstemmen over de Synode van Assen.

Uit de „Delftsche Kerkbode" (ds K. van Anken):

> Men heeft geprofeteerd, dat deze uitkomst een groote scheuring in onze Geref. Kerken zou teweeg brengen. De heer van G. Z. (van Geref. zijde in de N. R. C.) heeft begrepen, dat deze beslissing enkel alleen genomen is om aan de Chr. Geref. Kerk den wind uit de zeilen te nemen. Louis Raemaekers teekende zijn plaat: dr Geelkerken uitgestooten, met 't onderschrift: „de slang" der onverdraagzaamheid heeft werkelijk gesproken".

Begrijpen, dat een Synode zonder bijoogmerken alleen uit liefde tot de waarheid en tot de belijdenis zóó lang arbeidt en zóó beslist, kan men aan de overzijde nimmer.

Over de nog dezer dagen door dr Geelkerken verbreide leugen, dat men hem met alle geweld eruit wilde werken, schrijft dr C. Bouma in het „Geref. Kerkblad v. Drenthe en Overijsel":

> Te gereeder kan dit leugentje worden geloofd, omdat nooit, voorzoover ik mij op het oogenblik herinner, is bekend gemaakt, hoeveel keeren Dr Geelkerken niet-officieel is gebeden en gesmeekt door verschillende broeders, ook collega's, toch zijn hardnekkig verzet te laten varen. Omdat niet algemeen bekend is, hoe het uiterste is beproefd, om Dr Geelkerken te behouden, en hoe er vaak des avonds innige blijdschap was in de verwachting, dat Dr G. zou toegeven en de rust en vrede zijn weergekeerd — maar dan soms den volgenden morgen door een niet verwacht antwoord aan deze hoop ten eenenmale de bodem werd ingeslagen.

En over heel de strijdwijze merkt in hetzelfde blad de Laman op:

> Wat sommigen voor ongerechtige dingen aangedurfd hebben, daar staat men eenvoudig verslagen over. Men heeft brieven geschreven op naam van broeders, die inet den inhoud totaal onbekend bleken te zijn; welke brieven het tegendeel behelsden, van wat deze broeders inderdaad gevoelden.
>
> Daartegenover kunnen we slechts bewonderen den zeldzaam goeden geest, welken de Synode van haar begin tot haar einde bezield heeft; en we kunnen daarin niet anders zien dan de verhooring der gebeden, en den invloed van de werking des Heiligen Geestes.

Eveneens ds Milo in de „Almelosche Kerkbode":

> Ditmaal wensch ik er allen nadruk op te leggen, dat wel overtuigend gebleken is, hoe men bij het begin van het geding alles wat mogelijk en meer dan geoorloofd is, heeft gedaan, om de zaak zoo spoedig mogelijk tot een voor Dr Geelkerken bevredigende oplossing te brengen.
>
> Die in het begin hiervoor het meest heeft gepleit en zelfs de conpure in bescherming genomen, was .... laat ik het maar eens zwart op wit zetten, wijl er zooveel onjuiste berichten zijn rondgebazuind..... Ds Vonkenberg.

Ds van Duinen zegt in „Schiedamsch Kerkblad":

> Met verbijsterende oppervlakkigheid en lichtvaardige gemakkelijkheid worden de leden ter Synode bij toerbeurt als ledepoppen in de hand van enkele persoonlijke vijanden van Dr Geelkerken — als haters van alle cultuur, voornitgang en vrijheid — of als verkapte Roomschen, die onze kerken aan een verstard dogmatisme hebben uitgeleverd — voorgesteld.
>
> En vraagt men dan — wat men toch zeker wel vragen mag? — wat hebt u gelezen? hebt u de rapporten gelezen? Dan blijkt men van den inhoud dezer rapporten geen flauw benul te hebben.

In de „Zeeuwsche Kerkbode" merkt ds P. v. Dijk op:

> Wat ook de gevolgen zijn, in ieder geval is een heilige oorlog beter dan een valsche vrede.
>
> Wie hier het vonnis ziet geveld over „de verruiming en de aanpassing aan den nieuwen tijd van de erfenis onzer vaderen" dient toch aan te toonen, dat wij in de vele antwoorden en brochures, die we hebben moeten lezen, met zulk een verruiming en aanpassing van doen hadden. Wij voor ons hebben er niets in gezien dan één groote vaagheid.

„De Heraut" (prof. Dr H. H. Kuyper) schrijft:

> Het ging niet om eenig dogma van de Kerk, ook niet om 't gezag van eene traditioneele exegese, maar om hetgeen voor Christus' Kerk hooger dan haar eigen belijdenis staat, om hetgeen de hoogste autoriteit voor elk Christen zijn moet, om het gezag van het Woord van God.

En even later in hetzelfde artikel:

> Dat Dr Geelkerken, die, zooals hij zelf in een zijner laatste missives aan de Synode betuigde, onze Kerken hartelijk liefheeft, bereid was zich in zooverre naar het oordeel der Synode te schikken, dat hij in zijn prediking en catechisatie aan de uitlegging door de Synode gegeven, zich houden wilde, baatte niet, waar hij tegelijk het standpunt door de Synode ingenomen veroordeelde, zijn eigen opvatting als de juiste handhaafde en als eisch stelde, dat een Commissie moest benoemd worden, die heel dit vraagstuk, ook van het Paradijsverhaal, opnieuw in studie zou nemen. De Synode zou daarmede zelf weer wankel of disputabel hebben gesteld, wat ze als den klaren en duidelijken zin van het door God ons geopenbaarde Woord had beleden.

In „De Bazuin" zegt Prof. Bouwman:

> Dr Geelkerken evenwel was wel bereid deze verklaring te onderteekenen onder voorwaarde „dat niet alleen de Synode terstond „maatregelen zou treffen voor een behandeling in vollen omvang der zich onder ons voordoende vragen inzake Gereformeerde Schriftbeschouwing", maar ook dat de uitspraak der Synode terstond aan een nieuw onderzoek zou moeten worden onderworpen. Daarmede werd hetzelfde standpunt ingenomen dat Dr G. altoos had gehuldigd, en bleef hij wat de H. Schrift in Gen. 2 en 3 als historische waarheid leert, en als „zintuigelijk waarneembare werkelijkheid" stelt, bij vernieuwing disputabel stellen. Hij erkende niet de autoriteit der Synode om een uitspraak in dogmatische vragen te doen, maar wilde door de wetenschappelijke mannen laten beslissen wat al of niet als waarheid in Gods Woord moet worden aanvaard.
>
> En dit is een groote dwaling. Of er een Paradijs geweest is, en in dat paradijs boomen, kan de wetenschap niet vast stellen, kan niet op exegetische gronden worden uitgemaakt, maar is uitgangspunt van de exegese. De staat der rechtheid, het proefgebod, de zintuigelijke waarneembaarheid der boomen en van de vrucht des booms staat vast, omdat God ons dit in Zijn Woord heeft medegedeeld, en mag dus niet disputabel worden gesteld. Feitelijk staat Dr Geelkerken sceptisch tegenover het Schriftverhaal, en dit mag in een predikant niet worden geduld.

Van Dr H. Kaajan is deze opmerking in de „Utrechtsche Kerkbode":

> Dr J. G. Geelkerken had geen enkel gravamen tegen de Belijdenis en trok haar op geen enkel punt in twijfel.
>
> Maar wèl meende hij, dat de Belijdenis hem de vrijheid gaf, de zintuigelijk waarneembare werkelijkheid van de in Genesis 2 en 3 genoemde zaken en feiten disputabel te stellen.
>
> Daarom rustte nu op de Synode van Assen de onafwijsbare plicht om in dezen heel de Belijdenis onzer Kerken na te gaan.
>
> En wat was nu van dit onderzoek, van heel deze examinatie, het resultaat?
>
> Dit, dat de Synode voor Gods aangezicht kon verklaren: Onze Belijdenisschriften geven aan Dr J. G. Geelkerken de door hem geëischte vrijheid niet.
>
> Met deze uitspraak plaatst de Synode allerminst de Belijdenis boven het Woord van God.

---

bij exegese wilde. Welke, dat hinderde hem niet voorshands. Hij had nog geen bepaalde; maar hij zocht er naar. Zelfs verklaarde hij tegen de door Assen vastgestelde exegese geen geloofsbezwaar te hebben. Let wel: geen geloofs-bezwaar. Het aanvaarden van de traditioneele opvatting, stel, dat ze hem rechtmatig gebleken was, zou hem in zijn „geloof" niet gehinderd, in zijn „religie" niet geschonden hebben. Maar hoe ter wereld is exegese nu mogelijk, als ze niet, om met Prof. Buytendijk te spreken, de waarheid Gods opvangt in den spiegel van onze toch altijd gebrekkige „rede" (ik neem nu het woord maar over)? Laat het intellect buiten werking — en exegese is onmogelijk. Prof. Buytendijk denkt Dr G. te helpen, en in werkelijkheid maakt hij diens eigen vragen bespottelijk; scheldt hij wat ook Dr G. wilde; en gaat hij achter Dr G. en de Synode terug, om iets anders te willen dan die beide. Als Prof. Buytendijk bezwaar maakt tegen het optreden van het „intellect" ter „verklaring" van „Gods" gedachten, dan ontkent hij in wezen het bestaansrecht der belijdenis, die hij toch ook aanvaard heeft (hij spreekt van „onze" kerken). Heel de belijdenis toch berust op het werk der exegese. De Bijbel mag niet „in het platte vlak van ons verstand worden gebracht", zegt Prof. B. Maar hij heeft niet aangetoond, hoe hij iets aan dien Bijbel hebben kan, als hij niet ook door het verstand wordt gekend en als eenheid in de deelen erkend.

Adam en Lucifer....

Maar Prof. Buytendijk is noch van Dr Geelkerken noch van de Synode de Adam geweest. Van beider hart, van beider kern, heeft hij de diepste roerselen niet gekeurd. Wij gelooven, dat niet zijn hart, maar wel zijn hoofd in Lucifer's greep (weer zeg ik: als boven omschreven werd) is bevangen geweest. Zoo heeft hij den knoop doorgehakt, maar niet ontward.

* * *

En hij heeft als zijn ideaal tegenover de verstandelijke Synode gesteld: „de gevoelvolle relatie, die de Geest Gods sticht tusschen Zijn Woord en den mensch". „Gevoel" staat hier blijkbaar tegenover de „verklarende rede". Dus heeft Prof. B. het opgenomen voor een oude, in de geschiedenis der kerk in onderscheiden vorm telkens en telkens weer opgedrongen en ook afgewezen methode van Schrift-„uitlegging", die hem misschien nieuw dunkt, en die hij daarom in den uitbouw der confessie wil zien erkend. Maar als Prof. Buytendijk niet met de theologie op gespannen voet had gestaan, zou hij geweten hebben, dat wat hij als uitbouw wil, door de kerk herhaalde malen als ondermijning van den bouw werd afgewezen. Een Synode, die zich aan de historie van de eene, heilige, katholieke christelijke kerk spiegelt, en die niet voor niets van de dagen van Origenes af tot nu toe de ontwikkeling der dingen gevolgd heeft, verdient geen bittere taal uit den mond van iemand, die zijn wetenschappelijke reputatie nooit verliezen zal, maar die zo toch in gevaar zou brengen, als hij al maar door gereformeerde Synodes zou willen opdringen een verouderde Schrift-interpretatie, in de meening, dat dit de uitbouw is in de lijn van Kuyper en Bavinck en van het seignorale Calvinisme, mitsgaders van wijsgeerige scholing.

* * *

Overigens geeft de aanval van Prof. Buytendijk haast op alle punten gelegenheid tot oppositie.

Hij meent, dat de oude spreuk „liever turksch dan paapsch" een pleidooi bevatte tegen een opvatting van het christendom als een „aangeleerde les, als slavenmoraal". Een pleidooi, dat dan tevergeefs zou gevoerd zijn aan de poort van Assen, 1926. We kunnen de geuzen wel laten rusten; zij zouden vermoedelijk hun schuit liever weer eens gaan teren, dan deze interpretatie van hun krijgsleus uit het hoofd leeren. De kwestie van vandaag is natuurlijk, dat Assen Roomsch is. Roomsch. Of eigenlijk: onder-roomsch. Want men zou haast gaan fluisteren: „liever roomsch-katholiek dan Gereformeerd", zegt Prof. Buytendijk.

Ieder kent de klachten. De Synode heeft „een bespottelijke farce van Roomsch gezag en pauselijke onfeilbaarheid" zich getoond. Maar men kan deze bewering alleen volhouden, als men absoluut weigert te zien: dat Rome de traditie van vroeger nooit herroept, terwijl de Gereformeerden, ook van Assen, nog elken dag moeten hooren de jammerklachten over de verandering van artikel 36. En ook, als men weigert te zien: dat de Synode wel gezegd heeft: de Bijbel laat de zintuigelijk-waarneembaarheid niet disputabel; maar nooit gezegd heeft: onze verklaring omtrent het niet-disputabel zijn, is zelf ook niet disputabel. Wijsbegeerte sluit ook logica in. Is hier onwil of gebrek aan wijsgeerige scholing?

En dan klaagt Prof. B. natuurlijk ook over de verstooting, de verloochening, van de „organische vrijheid" van wetenschap, die te Assen zelfs verraden heet te zijn. Ja, verraden. De groote woorden vliegen hier om de ooren. Verraad. Corruptie. Listigheid. Gevaarlijkheid. Paapsch gedoe. Verknoeien. Enzoovoort. Maar we blijven toch nog kalm onder al die omschrijvingen. Want ze moeten — Prof. B. heeft zelf eens heel fijn over het ressentiment geschreven — ze moeten misschien verklaard worden, uit het gevoel van on-

Dhr Fr. Kuyper zegt in de „Hilversumsche Kerkb.":

Het verblijdt ons, dat de Synode in haar oordeel eenstemmig was, al zal er ongetwijfeld verschil van meening geweest zijn.

Ook gevoelen we zeer goed, dat we niet aan het einde staan maar aan het begin.

Mogen we nu tegen iets waarschuwen?

Er mocht eens een neiging ontstaan tot een zekere hoera-stemming.

Daartegen moeten wij zeer ernstig waarschuwen. Er is allerminst reden toe.

Het feit, dat nog geen honderd jaar na de Afscheiding en slechts veertig jaar na de Doleantie de Schriftcritiek in onze Gereformeerde kerken vasten voet trachtte te krijgen geeft voor deze dingen geen aanleiding.

Er is veeleer reden tot verootmoediging.

Er is schuld!

In „Friesch Kerkblad" merkt ds H. S. Bouma op:

En opmerkelijk is, dat in de linksche pers de bewondering voor Dr Geelkerken al begint te verminderen. De Nieuwe Rotterdammer tenminste, die toch zeker niet achteraan kwam, toen in de laatste maanden Dr Geelkerken van alle kanten werd geprezen om zijn durf en hij tot volharden werd opgewekt, heeft in het Maandagavond-nummer uitgesproken, dat de daad van Amsterdam-Zuid tot op zekere hoogte iets goeds bracht voor de vrijzinnigheid, maar dat slechts matige bewondering kan worden gevoeld voor het kerkelijk standpunt van Dr Geelkerken.

Dat heeft wel iets te zeggen: eenige winst voor de vrijzinnigheid, maar overigens geen vooruitgang, omdat ook Dr Geelkerken alleen de band der belijdenis voor de kerk alleen eenigszins ruimer wil maken.

Zoo gaat het met de bewonderaars van te voren. Ik vrees, dat er voor Dr Geelkerken en de zijnen meer teleurstellingen komen. Ze missen een welomschreven uitgangspunt en ze hebben niet gegeven een omlijst programma. Maar zonder dat wordt samenleven eene onmogelijkheid en wordt de verwarring steeds grooter.

En in hetzelfde blad waarschuwt ds v. d. Meulen:

Er gaat van onze kerken kracht uit op velerlei terrein des levens. Denk maar aan de zending, het onderwijs, de evangelisatie, de wetenschap, de stichtingen van barmhartigheid enz. Altegader tegen de machten der duisternis en de doorwerking van de beginselen van het ongeloof.

Wanneer er verdeeldheid en verwarring komt, wordt dit uiteraard veel minder.

In de „Zwijndrechtsche Kerkbode" zegt ds Rolloos:

dat er niet slechts een kwestie van uitlegging aan de orde was, maar dat een ernstig leergeschil gerezen was in den boezem van ons kerkelijke leven. Dr Geelkerken bevindt zich op een dwaalweg, die afbreuk doet aan het gezag der H. Schrift en dit heeft niet alleen betrekking op de eerste bladzijden van God Woord, maar oefent invloed evengoed op alle andere deelen der Schrift. De gansche heilige historie komt zoo op losse schroeven te staan.

In „Noord-Hollandsch Kerkblad" gaat Prof. Grosheide op enkele bijzonderheden in, die om de toekomst van belang zijn en voor de herinnering vast te leggen:

Op het eerste telegram kwam een brief binnen. Daarin verklaarde Dr Geelkerken zich bereid bij zijn prediking en in zijn catechetisch onderricht te leeren, gelijk hem was voorgesteld. Maar hij maakte daarbij eenig voorbehoud:

Hij verklaarde, dat de beslissing der Synode hem niet had overtuigd. Nu, zulk een overtuiging had de Synode ook niet van hem gevraagd. Een oude spreuk zegt reeds, dat de Kerk niet oordeelt over het innerlijk des menschen. Bij groote dingen, bij grondwaarheden, beginselen is het onmogelijk niet te uiten, waarvan men innerlijk overtuigd is. Maar er zijn ook andere gevallen, die wel niet zonder beteekenis zijn, maar toch weer niet van die beteekenis, dat men er niet over zou mogen zwijgen. Indien Dr Geelkerken verklaard had, gij, Synode hebt me niet overtuigd, maar ik beloof u, dat ik over de door u uitgesproken punten ten eenenmale zwijgen zal, ik heb tot dusver nooit over Gen 2 en 3 gepreekt en ik beloof u, dat niet te zullen doen en ook waar ik in aanraking kom met de door u vastgestelde punten, daar niet tegen in te zullen gaan, dan had de Synode met zulk een verklaring genoegen kunnen nemen.

Maar Dr Geelkerken deed iets anders. Hij zegde wel toe in prediking en catechisatie niet van de verklaring te zullen afwijken, doch sprak niet van zijn persarbeid en van zijn lezingen, ja zelfs niet van zijn huisbezoek.

Verder stelde hij als voorwaarde, dat de Synode vóór haar uiteengaan maatregelen zou nemen om heel de Schriftbeschouwing en in verband daarmede ook de nu reeds vastgestelde punten, te onderzoeken.

Natuurlijk kon de Synode op dat voorbehoud niet ingaan. Dan had ze uitgesproken, dat ze niet zéker was van haar zaak, dat over hetgeen ze aan Dr Geelkerken voorlegde, nog te praten viel, d.w.z., dat het nog niet door onze belijdenis werd gedekt.

Dan verklaarde Dr Geelkerken in zijn schrijven, dat naar zijn oordeel in Gen. 2 en 3 de openbaring Gods duidelijk te vinden was, ook al bleef men staan op het standpunt, dat hij innam tegenover verschillende bijzonderheden.

Ook daarmede kon de Synode geen vrede hebben, immers dat was niet anders dan de stelling: de bijzonderheden doen er niet toe, het komt op de hoofdzaken aan. Wie dezen weg opgaat, is spoedig bij de ethischen.

Op het tweede telegram der Synode kwam het antwoord, dat de inhoud van dit telegram het Dr Geelkerken te meer onmogelijk maakte aan het verzoek om de verklaring te onderteekenen te voldoen.

We spreken er nu maar niet verder over, dat Dr Geelkerken meende de Synode een opmerking te mogen maken over het niet collationeeren van haar telegram en dat hij in zijn antwoord twee dingen samennam, die in het bericht der Synode gescheiden voorkwamen.

Van ds Bouwman is in de „Leidsche Kerkbode" deze opmerking:

De Synode nam eenstemmig hare besluiten.

Dat zegt in dezen veel.

Vooral ook als we er op letten, dat er in de Synode zitting hadden mannen, die met bijzondere vriendschapsbanden aan Dr G. verbonden waren.

En in hetzelfde orgaan zegt ds Broekstra, citeerend de uitspraak van dr G.:

„dat 't voor ieder Gereformeerd geloovige onmogelijk was aan den wensch der Synode te voldoen": De Synode werd daardoor door Dr G. als ongereformeerd in den hoek gezet, terwijl ieder die 't met haar eens is 't etiket „ongereformeerd" werd opgeplakt. En dat, terwijl de strijd tusschen de Synode der Geref. Kerken en Dr G. ging over het gereformeerd zijn van Dr G.

Inderdaad, die het sterkst waarschuwen tegen de etiketten, plakken ze soms het gemakkelijkst. Niet-Gereformeerd was eerst de synode. En sedert een paar dagen is dat negatieve opschrift vervangen door een positief: roomsch.

O Hefele!

Van de hand van ds Reuting lezen we in de „Geldersche Kerkbode":

Zal in Amsterdam-Zuid een nieuwe „reformatie" worden ingeluid?

Eerlijk gezegd zien we van een dergelijke „hervorming" weinig.

Een positief reformatorisch beginsel ontbreekt. Telkens wordt wel gezegd en geschreven, wat men niet wil, maar tot hiertoe bleef een positieve verklaring van hetgeen men wel wil, achterwege.

Dr van Es conformeert in de „Leeuwarder Kerkbode" zich geheel aan de besluitende synode en maant tot voorzichtigheid in de beoordeeling. Hij schrijft over dr Geelkerkens standpunt:

Zelfs verzekerde hij met allen nadruk, ook in deze zelfde brochure, dat hij geen „eigen exegese van Genesis 1—3" gaf en er ook geen had. Hij verdedigde alleen dus blijkbaar en voorloopig althans nog voor anderen de vrijheid om een eventueele andere opvatting te mogen hebben. En daarin school juist het fatale. Was dr Geelkerken met een andere opvatting gekomen, dan had deze kunnen worden getoetst en men had kunnen onderzoeken, of en in hoeverre deze bepaalde door hem voorgedragen opvatting toelaatbaar of te dragen zou zijn geweest.

Om zoo te zeggen: de deur was dan zelf nog op slot gebleven. De vraag was dan alleen geweest of Dr Geelkerken ook met deze door hem voorgedragen bepaalde meening nog kon worden binnengelaten of binnen blijven mocht. Nu hij in geheel formeelen en algemeenen zin de vrijheid wilde zien gegund om over de bedoelde Schriftgedeelten, ja wie zou zeggen welke individueele opvattingen te mogen hebben, wilde hij dat ook de klink zelf van de deur zou gaan, zoodat aan allerlei willekeurige opvattingen gelegenheid zou worden gegeven om binnen te dringen. En dit kon en mocht de Synode toch niet toestaan. Had men werkelijk bezwaren tegen de historisch geworden opvatting, dan kon men die inbrengen. Maar geen willekeur. De klink moest op de deur. Vooral in onzen tijd waarin zooveel valsche Schriftbeschouwing de kracht van Gods Woord bedreigt.

En later dit:

Maar niemand die de besluiten der Synode leest, die tot schorsing leidden, zal kunnen ontkennen, dat zij van groote gematigdheid getuigenis geven, en van een hartelijk pogen, om Dr Geelkerken voor onze kerken te behouden en een scheuring te voorkomen. We durven dan ook met de grootste vrijmoedigheid uitspreken, dat de geest daarvan tot het laatste toe daarbij de overhand behield en de Synode, natuurlijk met handhaving der waarheid, tederen weg die ook voor Dr Geelkerken tot een bevredigende oplossing had kunnen leiden, dankbaar zou zijn ingeslagen. Het doet ons leed, ook als onze meening te moeten uitspreken, dat daartoe van de zijde van Dr G. nu juist niet veel tegemoetkoming is betoond.

Van Marnix is deze opmerking in „Gron. Kerkblad":

Men vertelde mij, dat het rapport der kerkrechtelijke commissie is bestudeerd door de juristen die Amsterdam-Zuid tot haar dienst had. Zij konden er bij wijze van spreken geen spelt tusschen krijgen. Ik heb juristen van naam gesproken, die zeiden nog nimmer zulk een vonnis te hebben gelezen, zoo fijn, zoo goed, zoo op alle punten overtuigend. Een meesterstuk.

Naief realisme.

In „Het Vaderland" schrijft J. J. Meyer:

De Synode kwam met geen ander gezichtspunt dan de Classe Amsterdam. Het naief-realisme van de hoogste rechtbank bleek hetzelfde als dat der lagere. Maar deze wijsgeerige aanduiding voor een bepaalde wereldbeschouwing moet wel contrabande zijn voor kringen, waar de hoogste betrouwbaarheid in zake bepaalde feiten en hun mededeeling excelleert in het begrip: zintuigelijk waarneembaar.

---

macht, dat ieder bekruipt, die Dr G. ondanks alles en in alles verdedigen wil, maar die zich niet opgewassen weet tegen de logica van het dogmatisch-exegetisch rapport, dat beweerde, dat hij tot nu toe inzake het synodale geding de christelijke wetenschap geen dienst had gedaan. Men praat van organische uitlegging der Schrift. Maar men vergeet vaak, en in elk geval blijkt Prof. B. er niet eens aan te denken, dat de disputabelstelling van de zintuigelijk-waarneembaarheid van slang en boom in het paradijs een eerste tornen is tegen een der eerste vruchten van de aanvaarding van de organische inspiratie. Want neem uit Genesis 3:15 de werkelijkheid der slang weg, en houd toch vol, dat daar voor u ligt een evangelie van verlossing en een messiaansche belofte (zooals Dr G., naar ik meen te weten, ook doet), en gij hebt de eerste messiaansche profetie anders behandeld dan alle andere, gelijk de organische inspiratie ze tot ons bracht. De leer der organische inspiratie heeft ons juist aan het verstand gebracht, dat een messiaansche profetie niet maar zoo ineens uit de lucht komt vallen (mechanisch), maar dat ze organisch opkomt uit de werkelijkheid, de zintuigelijk-waarneembare werkelijkheid van den profeet, die ook in zijn onderwijs zich daarbij aansluit. Wat hij werkelijk doorleeft, wordt dan verdiept in den Messias. Maar als nu de eerste messiaansche profetie (Gen. 3:15) uit het brein van den schrijver opkomen zou en daar zou geen historische achtergrond zijn in een werkelijk, tijd-ruimtelijk gebeuren, dan zou deze profetie heelemaal niet organisch, maar heel erg mechanisch tot ons gekomen zijn. De uitspraak van Assen heeft de moederbelofte juist onttrokken aan mechanische uitlegging en bewaard voor de organische. Maar dit is theologie. Prof. B. interesseert zich voor andere dingen, op prachtige manier. Maar laat hij dan niet veroordeelen zonder liefde en wetenschappelijk geduld.

Ten slotte: op zijn hem zelf onteerende lasteringen gaan we niet breed in.

Als Prof. B. teekent, dat het zoo haar gemakkelijk is, onder Gereformeerden een eerepost te krijgen, werpt hij met slijk op zijn eigen benoeming tot hoogleeraar onder de Gereformeerden, die hem naar voren schoven eer de buitenwereld hem had ontdekt.

Angst voor den volkstoorn zou de leiders drijven, hen „listig" maken, hen drijven tot „huichelarij" en „machtswellust"? Maar dat mag iemand niet zeggen, van wien nog onlangs bleek, dat hij de Geref. pers niet volgde, toen het zijn roeping was; en die ook in dit laatste artikel nog toont, niet te benaderen het wezen der worsteling, waarom het in Assen ging.

En als Prof. B. zegt, dat de Synode den Bijbel belachelijk heeft gemaakt en dat daarin haar groote schande is, dan vreezen wij, dat hij niet heeft begrepen, dat zij zich opnieuw stelde onder de critiek, niet van de wijsheid der menschen, maar van de „dwaasheid der prediking".

Wie dat doet, wordt nu eenmaal uitgelachen. Maar hij houdt over — én dat is zijn troost — hij houdt over 1 Corinthe 2. Daar staat, dat de wereld God niet gekend heeft door de filosofie, maar dat God bereid heeft aan wie hem liefhebben, wat in het hart niet is opgeklommen (filosofie), wat het oog niet heeft gezien (de vakken van Prof. Buytendijk) en wat het oor niet heeft gehoord (de geschiedenis, maar dan een beetje verder opgehaald dan de periode van liever turksch dan paapsch).

Die mensch houdt over: de OPENBARING. Dat is: het bevel. Dat is: het spreken met gezag — naar onze bevatting en juist voor onze bevatting.

En het is een der belachelijkheden van onzen tijd, dat een massa theologisch niet geschoolden staan te grinniken, als dit laatste van Kuyper, Bavinck, een catechismus, een confessie, een Synode van Assen gezegd wordt, terwijl ze zeggen: Heere, ik dank U, — als hetzelfde licht, alleen in matter glansen, schijnt uit Zwitserland.

Barth, zeggen ze dan.

En ik doe graag mee.

Maar ik begin toch graag chez moi, als ik mijn bezit wil opmaken.

Prof. Buytendijk zegene het lot, dat hem niet riep tot rechter.

En hij werpe geen steenen op de bron, waaruit hijzelf gedronken heeft. Of, als hij het doet, dan zij iedere worp gedaan in Gods tegenwoordigheid.

Dan wete hij, waar het om gaat.

Denk ik nog eens aan Madach, dan zeg ik:

De Synode bezag Dr Geelkerken Adamitisch.

Maar Prof. Buytendijk bezag zoowel Dr Geelkerken als de Synode Luciferistisch.

Hij heeft geoordeeld, wat hij niet gepeild heeft. Hij heeft tusschen de Geref. leiders en hun volk een voor beiden compromitteerend verband gelegd, zonder ooit getoond te hebben, dat hij de „leiders" kent met die indringende liefde, die hij zelf zoo vaak als voorwaarde voor zuivere kennisneming gesteld heeft, en zonder ooit te hebben doen blijken dat hij met het Gereformeerde „volk" heeft meegeleefd of het begrijpt, ook in zijn gebreken.

Zijn eigen professoraat aan de V. U. getuigt tegen zijn artikel. En ik zeg deze dingen ongaarne; eens heb ik anders geschreven over Prof. Buytendijk en zijn werk.

K. S.

P.S. Mijn „Schets" over Satan blijft voor dit artikel deze week weg.

Inzooverre is er in dit zinnetje eenige ter zake die goede wijsheid, als er wordt aangetoond, dat „naief gelijk" een term is uit de wijsbegeerte en niet een heuding van een deel der exegeten bij hun exegese. En dat wijsbegeerte geen exegese geven kan, dat zullen we hier niet behoeven aan te toonen.

Van ds Nomes is dit knipsel uit de „Delfsh. Kerkb.":

Zoo bezien is dit niet alleen een kwestie van exegese, maar van aanvaarden of verwerpen der historische werkelijkheid. En dat is niet alleen van belang voor de geschiedenis van den val, maar tevens voor die van de verlossing. Wanneer de beide genoemde boomen in het paradijs geen werkelijke boomen zijn geweest, waarom is dan het paradijs wel een werkelijke hof geweest? Wanneer men, wat de Heilige Schrift als historische werkelijkheid verhaalt, niet zoo naar vorm en inhoud aanvaardt op één punt, dan volgt daaruit, dat men ook op andere punten vrijheid ontvangt om tot symbolische of figuurlijke beteekenis der medegedeelde feiten te besluiten. Dr Geelkerken doet dat niet, doch dit is de consequentie, die uit dit standpunt vroeg of laat volgen moet.

Daarom heeft de Synode hier gesproken van een aantasten van het Schriftgezag. Dat moge allerminst in de bedoeling van Dr Geelkerken liggen, de Synode, die heeft te waken voor de zuiverheid der belijdenis, heeft hierop, ook met het oog op de toekomst, ernstig toe te zien.

Merkwaardig is, wat de „Nieuwe Courant" schrijft. I. K. (modern) merkt op:

De teerling is geworpen! Het is hoog spel, dat de Assensche heeren, onder leiding ditmaal van onzen Haagschen predikant dr K. Dijk, gisteren hebben gespeeld. Zij hebben het lettergeloof in hun kerk definitief ten troon geheven, en daarmee aan het geestelijk verstaan van den bijbel in hun kring den doodsteek gegeven.

Kenners der kerkgeschiedenis zullen allicht een vraagteeken zetten. Want een synode van Assen, die g e e s t e l i j k e, dogmatisch-exegetische vraagstukken zóó grondig bespreekt, is bij de Hervormde kerkinrichting niet eens mogelijk; en de geschiedenis bewijst, dat de christelijke wetenschap het verst komt en den meest intensieven arbeid oplevert onder hen, die liever bouwen op een vaste basis dan op die bij de gratie der dispntabilia.

Ten deele erkent het blad dat ook in de passage, die tegenover dr G. minder sympathiek luidt:

Een nieuwe geestelijke beweging moet een klaar en scherp omschreven beginsel hebben, dat haar, zoowel van de oude beweging waarvan zij zich afscheidt, als van de overige geestelijke wereld onderscheidt.

En waar is bij dr Geelkerken en de zijnen dat beginsel?

De schrijver waagt zich aan de profetie:

Waar is de grens die de Geelkerkianen straks, ik zeg niet theoretisch, want dan is er wel een formuleering te vinden, maar practisch zal afscheiden van de ethisch-orthodoxen en piëtistisch-gemoedelijke stroomingen, die in de verschillende kerkgemeenschappen een prediking begeeren welke op de bekende prediking van dr Geelkerken gelijkt als twee druppelen water gelijken op elkander? Geelkerken sprak nu reeds waarderend over wijlen dr Oberman. Zal hij straks, buiten het knellend kerkelijk verband gekomen, de hand niet aangrijpen die hem zeker van vele innerlijk-geestverwante zijden zal worden toegestoken?

Een heugelijk feit zal dit zijn, ongetwijfeld, en niemand zal zich meer over verbroedering tusschen zonen van éénzelfde Huis verheugen dan de redacteur dezer rubriek.

Al te hoog moet men evenwel de uitkomst van deze overweging der toekomstige mogelijkheden niet aanslaan. Wij willen dr G. niet rubriceeren, en willen hem als hij scheiden wil, evenmin nageven, dat de „Nieuwe Courant" in de hoven aangehaalde woorden gelijk heeft, als dat wij zouden durven zeggen, dat onderstaande opmerking van het blad waarachtig is:

Één ding moge hem troosten: de schim van zijn groote voorgangers, dr A b r a h a m K u y p e r en professor Bavinck, en wat nog meer zegt, de Geest der Waarheid gaat met hem mee!

Ja, ja. Als dr Kuyper leeft, is hij te verwerpen. Maar is hij dood, dan kan zijn „schim" dienst doen voor een toast. En als Bavinck leeft, dan zeggen de heeren, dat zijn „levend" geloof en heel zijn wijsgeerige zin begraven zijn in zijn scholastische dogmatiek (gebeurd!). Maar als hij dood is, dan is hij óók te gebruiken, om de gereformeerden, die synodaal zijn, te verwijten, dat z ij geen „levend" geloof hebben, en geen „wijsgeeren" zijn en „scholastiek" redeneeren .... zoo heel, heel anders dan Bavinck. Deze broeder waardeert de gereformeerden buitengewoon .... zoodra ze naar het schimmenrijk zijn gegaan; zij, of hun gereformeerdheid.

N o g e e n s: d e v e r g a d e r i n g v a n 16 M a a r t.

De heeren G. C. Koen, Olympiadekade 57[1], en J. Jonker, Vlietstraat 2a, Amsterdam, belijdende leden van Amsterdam-Zuid, verzoeken opname van het volgende (ik hoop voor hen, dat zij bestaan en dat niet een ander onder hun naam schrijft):

Met vereutwaardiging namen wij kennis van Uwe opmerkingen op het verslag uit „De Standaard" in „De Reformatie" van 19 Maart j.l., betreffende een vergadering van het comité-Geelkerken, gehouden te Amsterdam.

U houde het ons ten goede, maar wij, die reeds enkele jaren in Amsterdam-Zuid wonen en steeds met spannende belangstelling de prediking van Dr G. hebben gevolgd, kunnen ons 't beste indenken hoe de mentaliteit van de aanwezigen in de bewuste vergadering is geweest.

Zonder broeders in Christus te veroordeelen, wijzen wij U echter op de onbeusche behandeling die èn de kerkraad van „Amsterdam-Zuid" èn Dr Geelkerken persoonlijk is aangedaan door de zich noemende „Synodale" broeders in de vergadering van gemeenteleden, gehouden op Woensdagavond 10 Maart j.l.

Gefluit en rumoer, geschreeuw en het luid joelende de vergadering verlaten, verdient o.i. eerder een ernstig woord van openbare afkeuring, dan Uw critiek op bovengenoemd verslag. Dat de „massa niet wil denken, als ze komt om te applaudisseeren" zooals U opmerkt, acht ik een ernstige beleediging aan het adres van de Gereformeerde broeders en zusters die in Amsterdam vergaderd waren.

De voorlichting, die wij ook van „De Reformatie" in de droeve zaak Geelkerken hadden verwacht, heeft ons bitter teleurgesteld. wij meenden, dat onder Christenen de zaak in meer broederlijken geest behandeld kon worden, resp. had kunnen worden, ook in onze kerkelijke pers.

Dringend verzoeken wij U in het eerstvolgend nummer van „De Reformatie" dit protest op te nemen, mocht U hieraan niet willen (of kunnen) voldoen, dan behouden wij ons het recht voor tot publicatie in andere bladen over te gaan.

Met verschuldigde hoogachting teekenen wij,

Uw dw.,

(Volgt onderteekening.)

N a s c h r i f t. Gaarne enkele opmerkingen in antwoord.

1. Inzenders behoeven niet aanstonds met publicatie in andere bladen te dreigen, omdat ik bij mijn weten nog nooit een mij gezonden „stem" weigerde plaats te geven.

2. Het is mij niet duidelijk, hoe ik den gemoedstoestand van menschen, die op D i n s d a g samenkomen, moet beoordeelen naar de uitingen van andere menschen, die op W o e n s d a g vergaderen.

3. Het is mij evenmin duidelijk, hoe de zonden van A op Dinsdag kunnen worden vergeëlijkt met een beroep op de overtreding van B op Woensdag. Menschelijkerwijs gesproken, zou de boosdoener van Woensdag kunnen zeggen: de man van Dinsdag heeft mij geprikkeld. Maar het omgekeerde kan niet gebeuren.

4. Het is mij een raadsel, waarom men mij wil terechtwijzen met een herinnering aan wat Woensdagavond gebeurde en dus erst Donderdagavond mij bekend kon zijn; inzenders kunnen verstaan, dat ik uiterlijk Woensdagavond copie verzend.

5. Natuurlijk keurt ieder weldenkende ten sterkste af, wat door tegenstanders van Dr G. misdaan is tegenover hem. Maar zij moeten niet vergeten, dat het voor iemand, die persschouw verzorgt, verschil maakt, of menschen, die niet spreken, verkeerd doen, dan wel, of zij, die publiek spreken en l e i d i n g g e v e n dus, zich uiten op een wijze, die niet alleen in dit blad zeer ernstig werd afgekeurd.

6. Over de hoeidheid tot denken van de daverend-applaudiseerende menigte kan ik alleen oordeelen uit het applaus zelf. Als men applaudiseert op tastbare onjuistheden en geen mensch vraagt om een a r g u m e n t, dan is de denkkracht mogelijk, maar de denkwil momenteel afwezig.

7. Tenslotte — inzenders bedroeven zich over onbroederlijke bejegening van dr G. onder andersdenkende christenen. En ik ben in mijn ziel overtuigd, dat over het algemeen de kerkelijke pers, kerkbodes inclusis, zich prachtig heeft gedragen tegenover dr G. met zijn beide bladen, en tegenover een deel van zijn brochure-schrijvende vrienden; en dat hem de vollo ruimte gelaten is, en dat de zonden, die van de zijde der tegenstanders van dr G. begaan zijn, geen honderdste part zijn van de gruwelijke manier, die het optreden van een deel van zijn achterhoede kenmerkte. Laat ons geen oude dingen ophalen; het geeft misschien toch niets. Ik stel dr G. niet verantwoordelijk voor wat een duister deel van zijn volgers gedaan heeft (voor een deel heeft hijzelf tot mijn spijt de verantwoordelijkheid aanvaard). Maar ik stel hem wel verantwoordelijk voor zijn zwijgen. Er is in het proces-Geelkerken een stroom van schuim losgekomen, waarvan ik geschrokken ben. Zijn inzenders vreemdelingen in Jeruzalem? Jeruzalem heeft ook achterbuurten.

Overigens — inzenders geven g e e n a r g u m e n t.

De historiciteit van Jezus.

Dr Kaajan schrijft in de „Utr. Kerkbode" over dit onderwerp:

Nu is het zeker wel vreemd, dat geen enkel schrijver in de eerste eeuw ook maar eenig gewag maakt van den persoon van Jezus noch van het opkomen en het ontstaan van het Christendom. Maar 't is inderdaad niet zoo vreemd als het wel schijnt. Uit de eerste eeuw is ons geen enkel schrijver van naam bewaard gebleven.

Dat de d i c h t e r s van Jezus zwijgen, zegt niets. In de eerste eeuw had het Christendom waarlijk nog niet die hooge vlucht genomen als in latere eeuwen. We staan nog maar in den aanvang, in het opkomen van de Christelijke gemeenten. De Christenen in die dagen waren nog de paria's der maatschappij. Terecht zegt Beissmann, een beroemd Berlijnsch geleerde: „Het oudste Christendom was een beweging van de kleinen naar de wereld; het kwam op en vond ingang in de onderste lagen der maatschappij. Dit was reeds een reden om heel die beweging zoo lang mogelijk dood te zwijgen.

De geschiedschrijvers in die dagen waren aristocraten, edelen, beschaafden, die het optreden van den onbekenden Galileeër Jezus niet interessant vonden."

Welnu, daarom zwegen ook de d i c h t e r s van Jezus. Welk Romeinsch of Grieksch dichter zou zich gedrongen gevoelen om in rythmischen zang den lof te verheffen van dien verachten Rabbi van Nazareth of van deze gesmade secte der Joden!

't Ging met dat Christendom van de eerste eeuw in zekeren zin als het gegaan is met de groote Zendingsbeweging van de 19de eeuw. Waar vindt ge in de groote historische werken van die machtige zendings-actie melding gemaakt? Was zij er daarom niet?

Natuurlijk was zij er en ze heeft zelfs een goduchten invloed uitgeoefend.

Of wil men een ander voorbeeld?

De Grieksche schrijver Herodotus heeft in Azië rondgereisd en handelt in zijn historie-boek uitvoerig over den Perzischen godsdienst. En toch? Hij zwijgt volstrekt over den persoon en den godsdienst van Z o r o a s t e r. Heeft daarom Zoroaster niet geleefd? Aan het historisch bestaan van dezen twijfelt geen deskundige meer. Hieruit blijkt, dat men met heel die bewijs-voering uit het stilzwijgen vooral bij de ouda schrijvers o zoo voorzichtig moet zijn.

R o o m s c h e k i n d e r l e c t u u r.

We schreven reeds vroeger, in verband met wat De Open Poort (van ds Lauwers) publiceerde, over de Roomsche p o p u l a i r e o f k i n d e r l i j k e lectuur. Dezer dagen gaf de Herv. kerkbode van Den Haag weer een staal. Ds van Gheel Gildemeester schrijft:

Een tweede ding, waarvoor we bang zijn, dat zouden we willen noemen de „heidensche geest", die u uit etlelijke roomsche geschriften tegenwaait. Naast ons ligt een roomsch leesboekje, „roomsch kinderleven", door B. C. Kloostermans. Het boekje ziet er smakelijk uit; het is geïllustreerd door Jhr Rob. Graafland, en uitgegeven bij L. G. C. Malmberg, uitgever van den Apostolischen Stoel te 's Hertogenbosch en te Antwerpen. Kerkelijk goedgekeurd. Den 19en October 1924 gaf Dr Hubertus, O. M. Cap. Libr. Cens. (van de orde der Capucyners, librorum censor, boekenkeurder) in den Bosch (Buscoduci) zijn „Nihil obstat" — dat wil zeggen, dat dit boekje niets bevat wat tegen het geloof of de zeden strijdt, en den volgenden dag, 20 Oct. 1924, verklaart de heer J. Pompen, vicaris-generaal in den Bosch: evulgetur, „'t mag uitgegeven worden". We citeeren uit den vijfden druk. Uit het feest van Sint Jozef. Daar staat een beeld van Sint Jozef geteekend, met „het Kindeke" op zijn arm; daar wordt verteld hoe de kinderen, den 18en Maart, aan den vooravond van het Sint Jozefsfeest vóór het versierde Jozefsbeeld tot Sint Jozef bidden. „En ik vraag met Moeder aan Sint Jozef goed, dat Hij mij beschermе, als ik sterven moet. 'k Zeg dan, lieve Jozef, heilige, zoo groot, geef m' een heilig leven en een zaal'gen dood". En op dien feestdag vertelt „de zuster" een mooi verhaaltje, waarvan ze eerst zegt „de geschiedenis is natuurlijk niet waar gebeurd; niemand zou 't ook kunnen weten, want het gaat over iets, dat in den hemel zou zijn voorgevallen"; maar daarna wordt dan toch aan de kinderen verteld, dat ze uit „dit vertelsel" kunnen leeren, „hoe goed de Heilige Jozef is voor de menschen, die hem liefhebben".

De zuster vertelt dan:

„Op een keer zaten de Heiligen van (?) den hemel met elkaar te praten; heel gezellig; totdat een Heilige zei: „Zeg, hebben jullie 't ook gemerkt? Er komen tegenwoordig zoo'n rare lui de hemel binnen! 't Is een schande voor Onzen Lieven Heer en voor den heelen hemel."

De andere heiligen vonden dit ook, en ze zouden eens bij Sint Petrus, den portier, vragen hoe dat volkje toch wel in den hemel kwam.

Sint Petrus vertellen; en

zei hij, denkt u misschien, dat ik mijn plicht niet doe? Wees maar gerust, hoor! Niemand komt hier binnen, als zijn paspoort niet keurig in orde is.

„Maar Sint Petrus, zei er één, kijk u nu toch zelf eens naar dien nieuwe daar! Hoe komt die nu toch zoo gauw in den hemel! Een paar weken geleden pas gestorven! En 't was me een mooie, toen hij nog op aarde leefde! 'k Heb hem daar goed gekend".

Sint Petrus kijkt dat dan eens na in het B o e k d e s l e v e n s, bevindt dat de man een boel kwaad en maar weinig goeds gedaan heeft; dat hij wel is waar van Sint Jozef hield en goed gebiecht had vóór zijn dood; maar dat dit toch geen voldoende reden was om hem na zoo korten tijd al in den hemel toe te laten. 'k Snap het niet, zei Sint Petrus. H i e r is hij niet binnengekomen."

„Zou er iemand zijn, die zoo'n lui binnensmokkelt?

De Heiligen stonden verbaasd te kijken! Wie zoo dat durven! Maar 't moest toch zoo zijn! En ze spraken af, goed op te letten, om den dader te vinden.

In het volgende (23e) hoofdstukje „de ladder van Sint Jozef" vinden we dan het resultaat van dit onderzoek. Twee engelen vliegen langs een stil plekje van den hemel, waar zelden iemand kwam, en wat zien ze daar? Sint Jozef, die daar langs een heel lange ladder arme zieltjes uit het vagevuur den hemel binnen hielp! Die engeltjes gingen dit dadelijk aan Sint Petrus vertellen; en

„daar heb je 't dal" dacht Sint Petrus.

En aanstonds liet hij de heiligen, die hij hem waren komen klagen, bijeenroepen: Sint Paulus en Ivo; Sint Joris met Guido en Sint Adriaan. „Ziet u 't nu!" zei Sint Petrus, toen hij verteld had, wat de engeltjes hem meegedeeld hadden.

De Heiligen stonden verstomd; de groote Sint Jozef is dus de helper! Ja, maar daar helpt niets aan, die lui moeten er uit. En ze zeggen dit Sint Jozef aan. Wij kijken er „die lui" nog eens op aan, die langs dien langen ladder naar dat achterdeurtje van den hemel opklimmen; maar ze zien er volstrekt niet ongeschikt uit; aardige bakvischjes in een lange nachtjapon. Maar dit zal dan wel een fout van Jhr Graafland, den teekenaar, zijn. Intusschen Jozef, Sint Jozef, geeft nog zoo gemakkelijk niet toe. Zijn prestige is ook niet veel meer waard als hij voor zijn protegé's niet een achterdeurtje mag openhouden; en hij dreigt:

„In Gods naam dan", zei Sint Jozef. „Ze zullen dan gaan, maar.... 'k ga zelf mee!"

Dat viel de Heiligen wel wat tegen, maar voor de eer van den hemel hielden ze vol.

Ze willen nóg niet toegeven, dacht Sint Jozef, maar 'k weet er wel raad op. Doodbedaard riep hij eerst zijn dienaren bijeen, en toen Maria en 't Kindeke Jezus.

Heusch het staat er: het kindeke Jezus!

Die hooren bij me!" zei Sint Jozef.

Maar toen had je de Heiligen moeten zien! Van alle

kanten kwamen ze op Sint Jozef toegeloopen. „Och blijf toch, goede Sint Jozef!" riepen ze, „Blijf toch! Als u Jezuke en Maria meeneemt, is de hemel geen hemel meer!"

Sint Jozef zou blijven. Maar, zei hij, nooit moogt ge nog iets zeggen, als ik mijn vereerders in den hemel help!" Allen beloofden 't graag. En sinds dien tijd, zei de zuster, is 't heelemaal geen kunst meer om in den hemel te komen. Als je maar een groot vereerder van Sint Jozef bent, en ook je best doet, om zijn deugden na te volgen."

Het is voor deze zijne vereerders te hopen dat Sint Jozef nog andere deugden heeft dan die van een amokkelaar en een slimmen zakenman; deugden waarop zijne vereerders zich intusschen ook niet zonder succes mogen toeleggen, en hun geweten paaien met het achterdeurtje dat hun patroon voor hen in den hemel openhoudt!

En in dit verhaal is nu „niets dat met de leer der kerk of met de goede zeden in strijd is!"

Het was te hopen, dat Rome zelf den staf brak die over deze verzinsels beschermend wordt gehouden. Leg eens naast zulk fraais iets van Gerard Brom — ge voelt u in een andere wereld.

Bart.

De „Amsterdamsche Kerkbode" geeft wekelijks zeer goed geschreven „kiekjes met en zonder preekjes". Een ervan laten we hier volgen; het zal wel interesseeren:

„Gelukkig, dat ie d'r uit is!"

Dat hadden de buren in roerende eenstemmigheid verklaard, toen Blinde Bart begraven werd.

„De man had geen deel van leven" vond de heele dwarsstraat, waar hij huisde.

Hij was blind, hij was half lam en bij dat alles was er niemand, die zich met hem bemoeide. Hij scheen kind noch kraai te hebben, want geen mensch zag naar hem om. In het graf, waarin z'n groene kist was neergedaald, kon het haast niet enger en stiller zijn dan het was in zijn muf kelderhuisje. Toen ie er nog z'n brandstoffenmenjinkje in dreef, was het natuurlijk wel wat drukker geweest. Maar dát had ie overleefd, zooals ie alles overleefd scheen te hebben. De laatste vijf jaren scheen alles en ieder hem te vergeten, ja zelfs de dood scheen hem over te slaan.

Aan die eenzaamheid had Bart zelf veel schuld. De buurt voelde zich anders solidair genoeg met al haar kinderen. Wie z'n domicilie opsloeg achter één van die oude geveltjes, waar de 16de eeuwsche teer nog niet uitgedropen scheen, kreeg onmiddellijk zijn plaatsje aan het familiehart. Alleen op één enkele conditie, hij moest open kaart spelen. De buurtroman-tiek had onbetwistbaar recht op het volledig relaas van al z'n narigheden en ongelukken. Te ijzen en te griezelen bij de jammeren des levens, gold hier als het hoogste genot. Ieder had z'n eigen plaat in de buurt-pathéfoon. De één droeg het gevangenisgebed voor, dat hij acht jaren lang door den bewaker had hooren afdreunen; een ander bewenede z'n kindertjes, die bij Jonker zaten, en zoo had elk wat. Alleen Bart's plaat bleef blanco. Niemand had uit hem gekregen, waar hij nu 20 jaar geleden vandaan gekomen was. „Je wist niks van z'n antecedenten", zei de juffrouw van de Leesbibliotheek, die hier het monopolie had van deftigheid. De anderen zeiden vlakweg, dat ie 'n stiekemerd was. Maar ondanks al hun visschen en vragen, nam Bart z'n geheim mede in de kist.

Ik kén het geheim van Blinden Bart. Eens behoorde hij tot de notabelen van een dorpje in het boerenland. Mode en zede regelden zich stilzwijgend naar zijn gedrag. Des Zondags stond hij witgedast achter het voorlezersbankje. Hoewel nog maar veertig, oefende hij een patriarchaal gezag uit in z'n familie. Daarbij was hij de Dorps-St.-Nicolaas, wijd en zijd bekend als weldoener der armen.

Toen Bart z'n schaapjes op het droge had, raakte hij zelf in het nat. Wijntje en Trijntje brachten hem ten val. Omdat niemand hem van kwaad verdacht, kon hij lang ongestoord z'n gang gaan. Tót op een morgen Bart's kapitale boerderij te koop stond, de boerin in zenuwkoortsen lag en Bart zelf spoorloos was verdwenen. Op z'n dorp heeft niemand hem ooit teruggezien.

Toen z'n vrouw spoedig daarna in het familiegraf werd neergelegd, raakte hij in het vergeetboek. En hij zelf begroef zich met z'n herinneringen en z'n wroeging in een achterstraat-kelder, waar hij zich met niemand bemoeide en niemand met hem.

Niemand?

Kort voor zijn dood kreeg Blinde Bart bezoek. Een oud-dorpsgenoot had hem uitgevonden. Die was zelf óók een schipbreukeling. Och, de groote stad drijft vol wrakken.

Toen heeft Bart zich uitgesproken.

„Er is Één, Die zich met mij bemoeit", heeft hij gezegd, en hij richtte z'n blinde oogen naar boven.

Wat een ontmoeting!

De één*e* Verloren Zoon door den ánderen Verloren Zoon vermaand en op Jezus gewezen.

Nu zeg ik ook van Bart: „gelukkig, dat hij er uit is!"

Het is een vertelling.

Maar ze stond in de rubriek „Evangelisatie". Daár ligt de draad voor het vinden van de toepassing.

K. S.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

(Buiten verantwoordelijkheid van de redactie.)

Met verontwaardiging heb ik kennis genomen van het ingezonden stuk van Professor Dr F. J. J. Buytendijk in „De Telegraaf" van Zaterdag 20 Maart en ik kan niet nalaten daartegen een ernstig protest te doen hooren. Reeds, dat genoemd stuk in „De Telegraaf" verscheen is kenmerkend. Waarachtige liefde zoekt naar een behandeling binnenskamers. De omaangenaamheden van zijn huiselijk leven brengt men niet op de markt, eisch der liefde is, dat men met het kerkelijk leven evenmin zoo doet. Professor Buytendijk had toch wel een christelijk blad kunnen gebruiken, en op het mogelijk zeggen, dat zulke stukken toch niet opgenomen worden, antwoord ik, dat het toch niet een te gewaagde veronderstelling is, dat het stuk in „Woord en Geest" wel een plaats zou hebben gevonden. — De verzachtende zin aan het einde van het stuk, dat niet bedoeld zou zijn een persoonlijk verwijt, doet wel vreemd aan, als men eerst het voorgaande gelezen heeft. Van de synode wordt dan toch maar gezegd, apodictisch gebleken gemis aan wijsgeerige kennis en inzicht in de waarde der wetenschap, klaarblijkelijk gebrekkig rechtsgevoel, me dunkt, daar kan men het mee doen. Ik begrijp niet, dat Professor Buytendijk nog met zulke „stumperds" debatteeren wil. Zulk een hooghartige aanval maakt alle bespreken van te voren reeds overbodig. Intusschen enkel op gezag van Professor Buytendijk nemen we dit voorhands niet aan. Wat de signaleering van „pauzelijk gedoe" betreft, dat men luistere naar dit bezadigde woord: de synode heeft zelf gezorgd, dat zoo spoedig mogelijk een geschrift het licht zal zien, waarin onjuiste voorstellingen worden weerlegd. Waarachtige liefde weet van wachten. Dan moet nog uitkomen, of de bijbel „belachelijk" is gemaakt of dat de bijbel misschien verdedigd is tegen een in wijsgeerig systeem voorgedragen ondermijning. In alle geval een dergelijke hooghartige bespreking van zaken, als we in dit stuk vinden, zal geestelijk geen vrucht hebben. Het waarachtig geestelijke eischt een anderen toon. Zeker niet het naar voren brengen van de tegenstelling „vroom gedoe" bij de synode-menschen en de „edele figuur" van Dr Geelkerken. Bij het lezen van een dergelijk stuk rijst de vraag, of we hier niet te doen hebben met een levensuiting, die totaal vreemd is aan het geloofsbewustzijn van ons Gereformeerd volk. Neen, ik weet wel, dat volk mist wijsgeerige en wetenschappelijke scholing, maar dat volk heeft de eer verworven, dat het in een tijd van vraag en nood schatten heeft verdedigd, waardoor onze kerk geworden is, wat ze is. Dat volk gevoelt nog fijn, als er gevaar dreigt en het is wat anders dan een platte geest en een den bijbel brengen in het platte vlak van ons verstand, indien het daartegen van heeler harte protesteert. Dat volk vindt zijn echte vertegenwoordigers, neen — ik bedoel alles niet schoon te wasschen — toch ook in een groot deel van onze synode-mannen, van wie we vertrouwen, dat het Gereformeerd geloofsbewustzijn bij hen sterk spreekt. Er wordt zoo'n ophef gemaakt van zoovelen, die zat zouden zijn van dien synode-geest, maar er zijn in ons vaderland nog velen aan den anderen kant, ook onder jonge intellectueele menschen, die met groot vertrouwen bezield zijn ten opzichte van veel kerkelijke leiders, die op een andere manier het vertrouwen van ons volk verworven hebben dan Professor Buytendijk wil doen voorkomen. Intusschen, de bedoeling van dit schrijven is niet om Professor Buytendijk op den voet volgend te bestrijden, maar alleen om een eenvoudig protest te doen hooren ten opzichte van een m.i. geestelijk te veroordeelen stuk.

Met dank voor de plaatsruimte,

Uw dw.,

Amersfoort. F. A. DEN BOEFT.

BOEKBESPREKING.

Bijbelsch Dagboek „Geplukte Aren", door Ds J. J. Knap.
Kampen — J. H. Kok.

Dagboeken vallen blijkbaar bij onze menschen in den smaak.

Wij ontvingen er reeds een paar van Ds Knap.

Ds Fernhout verrijkte ons met zijn „Zon en Schild".

En thans verraste Ds Knap ons met zijn „Geplukte Aren".

Men zou kunnen vragen: krijgen wij zóó van het goede niet te veel?

Wij zijn zoo vrij, daarop ontkennend te antwoorden.

Ons geslacht is anders dan het vorige.

Vroeger las men met plezier elk jaar hetzelfde.

Maar heden begeert men afwisseling.

Voor beide valt wat te zeggen.

Vroeger vond men herhaling aangenaam om de gedachten te beter te kunnen vasthouden.

Thans vraagt men vóór alles naar nieuwe, frissche gedachten.

Beide zijn schoon op hun tijd.

Mits het Woord Gods zelf maar gedurig van voren aan gelezen, de Schriften dagelijks opnieuw onderzocht worden.

En het is het mooie van onze dagboeken, ook van dit laatste, dat zij dat niet belemmeren, maar in de hand werken.

Ds Knap toont zich ook hier een van God begenadigd maaier.

Hij werpt de garven voor uw voet.

Gij hebt ze slechts voor het oprapen.

Vele stukken heb ik uit dit boek gelezen, maar ik vind het geheel onnoodig kritiek te oefenen.

Looze halmen biedt hij u nergens aan. Ook weet hij het onkruid van de tarwe te scheiden.

Met vertrouwen kunt gij achter dezen maaier aanloopen.

En dat is in een dagboek, dat voor het lezen in onze gezinnen bestemd is, van zoo groote waarde.

Ds Knap is een harmonische geest.

Hij weet het didaktische (onderrichtende), gezond mystieke en praktische te busselen in beeldrijke taal.

Rest ons slechts de vraag: waarom bleef zijn „Avondzegen" onvoltooid?

„Christelijke Encyclopaedie voor het Nederlandsche Volk." Samengesteld onder redactie van Prof. Dr F. W. Grosheide, Ds J. H. Landwehr, Ds C. Lindeboom, Ds J. C. Rullmann.

Eerste Deel. A — Dynamisme.
Kampen — J. H. Kok.

De verschijning van dit werk mag wel een evenement heeten.

—Het is lang onder weg geweest.

Soms scheen het of er geen kracht was om te baren.

Vóór de geboorte had het met allerlei tegenspoeden, welke hier niet vermeld behoeven te worden, te worstelen.

Pessimisten, die er altijd en in elken kring zijn, voorspelden dan ook een mislukking.

Maar de uitgever, die, als ik het wel heb van Frieschen stam is, zette door.

En nu het werk daar voor ons ligt, zullen zelfs vele optimisten moeten bekennen, dat zij eigenlijk toch nog pessimisten zijn geweest.

Deze uitgave overtreft zeer stoute verwachtingen.

De kloeke band is een staaltje van artistieke band- en drukkunst.

Ook de inwendige verzorging kan met encyclopaedieën van andere zijde minstens konkurreeren.

Onder de platen zijn er wel, die een beetje oud en algemeen zijn, maar daartegenover staat, dat men er ook verschillende in vindt, die in meer dan één opzicht uitblinken.

Wat nu het eigenlijke doel aangaat, de prospektus licht daarover in deze woorden in:

Het doel, dat met deze uitgave voor oogen staat, is om aan ons volk een woordenboek, een Encyclopaedie te geven, waarin alles, wat ook maar eenigermate in verband staat met het godsdienstig-zedelijk leven van den mensch, wordt behandeld. Deze Encyclopaedie geeft dus veel meer dan de bestaande Bijbelsche woordenboeken; zij bestrijkt een veel breeder terrein. In deze Christelijke Encyclopaedie is alles opgenomen, wat behoort tot de kennis van den Bijbel, de Leerstellige Godgeleerdheid en Zedekunde, Kerkgeschiedenis en Kerkrecht, Bijbelsche Aardrijks- en Oudheidkunde, Zending, Geestelijke stroomingen, Kerken en Secten, Godsdienstwetenschap, Mythologie, Wijsbegeerte, Christelijke Kunst, Opvoeding en Onderwijs, Christelijke Filantropie, enz. enz. enz.

Hiermee blijken Redaktie en Uitgever niet te hoog te hebben gemikt.

Soms lijken zij mij daarboven zelfs te zijn uitgegaan, wat natuurlijk niet hetzelfde is als zijn doel te hebben voorbijgeschoten.

Wat men in andere encyclopaedieën heel vaak mist: nauwkeurigheid — elk vakman weet daarvan mee te praten — wordt hier, voorzoover wij kontroleeren konden, aangetroffen.

Vanzelf is er in de wijze van bewerking, waar er door zooveel mannen van wetenschap aan is gearbeid, nog al onderscheid op te merken.

De een slaagt er beter in populair te zijn dan de ander.

Sommige auteurs weten zich merkwaardig kernachtig uit te drukken, wat voor een encyclopaedie ook als eisch mag worden gesteld, anderen staan met het ruimtebegrip wel wat op gespannen voet. Artikelen als over „Avondmaal" en „Doop" b.v. drijven een beetje den spot met normale verhoudingen. Misschien ligt dat echter ook wel daaraan, dat men in het eerst den omvang van het werk niet kon overzien en er daarom met wat vrije hand werd geschreven. Wij hebben dan ook alle hoop, dat volgende deelen meer de evenredigheid zullen eerbiedigen.

Ongaarne missen we literatuuropgaven. Zeker, voor den gewonen lezer hebben die weinig belang, maar ik stel me zoo voor en zou er zelfs een lans voor willen breken, dat dit werk ook op studeerkamers zal worden nageslagen.

Daartegenover had ik gaarne in sommige artikelen citaten gemist. Maar 't is waar, er zijn er nu eenmaal, die zonder citaten niet kunnen schrijven. Laat ons met hun zwakheden en gebreken — dat zijn ze allhans in een encyclopaedie o.i. — geduld hebben.

Doch deze opmerkingen strekken allerminst om op de waarde van dit werk af te dingen.

Ons Gereformeerde volk toone, door algemeenen aankoop van deze Encyclopaedie, dat de uitgever het niet heeft overschat, maar een rechten kijk had op de begeerte, welke er onder ons leeft, naar gezonde, harmonische ontwikkeling.

HEPP.

De Synode van Assen.

Het Rapport der Dogmatisch-Exegetische Commissie.

(Slot.)

B. HET BOEK JOB.

Wat de opvatting van *Dr Geelkerken* inzake het boek Job betreft, heeft br. A. van Kooten, Ouderling der Gereformeerde Kerk van Amsterdam-Zuid, zich tot de Synode gewend met een bezwaar tegen beschouwingen, door Dr J. G. Geelkerken omtrent dit Bijbelboek voorgedragen in eene reeks lezingen door dezen gehouden in den winter van 1923—'24 in de aula van de Chr. H. B. S. in de Moreelsestraat te Amsterdam.

Volgens den bezwaarde zou Dr Geelkerken hierbij als zijne meening hebben verkondigd: „dat het boek Job het best is te vergelijken met den Gijsbrecht van Amstel van Vondel, waarin historische en niet-historische personen voorkomen, wier woorden door Vondel zijn verdicht; dat het wèl zeker is dat Job heeft geleefd, omdat hij elders in de Schrift, met name in Ezech. 14:14 en Jac. 5:11, als historisch persoon wordt genoemd; dat het echter niet zeker is, of de drie vrienden van Job, Elifaz, Bildad en Zofar, werkelijk hebben bestaan; dat daarentegen Elihu, die in de hoofdstukken 32—37 aan het woord komt, wèl heeft bestaan, doch waarschijnlijk enkele eeuwen na de vervaardiging van het boek Job, dat oorspronkelijk alleen bevatte de historische inleiding, de redenen van Job en zijne drie vrienden, alsmede de woorden Gods in hoofdstuk 38—42 met het slot, daaraan *zijne* redenen heeft toegevoegd; dat deze Elihu een zeer eigenwijs jongmensch was, die volgens zijn eigen zeggen in hoofdstuk 32:18—20 haast barstte van hoogmoed, en het boek niet af, het probleem er in onopgelost vond, en daarom het ontbrekende heeft toegevoegd; waarvoor als bewijs werd bijgebracht, dat noch in het begin van het boek, noch in de redenen Gods, noch in het slot zijn naam voorkomt; dat evenwel ook deze Elihu-redenen nu bij het boek Job behooren en met het geheele boek door Dr Geelkerken voor geïnspireerd en kanonisk gehouden worden".

Bij dit bezwaarschrift dient te worden opgemerkt, dat het weliswaar ook bedenkingen bevat tegen de wijze, waarop de kerkeraad van Amsterdam-Zuid de ingebrachte klacht heeft behandeld, doch dat er geen reden is, deze bedenkingen, die inderaard de toepassing van het kerkrecht raken, in handen te stellen van de derde Commissie, wijl br. Van Kooten in zijn bezwaar-